

zložitých pomeroch. Rovnako nemožno nespomenúť, že Fordinálová je aj poetka, autorka básnickej zbierky *Vôňa Záhoria* (1997).

Prof. PhDr. Eva Fordinálová, CSc. sa „upísala“ literárnej histórii, naplno sa venuje náročnej práci vysokoškolského pedagóga a sústavne sa vyslovuje o otázkach národnej literatúry a kultúry. Je len želateľné, aby v tejto práci pokračovala. Určite má ešte čo „povedať“. K tomu jej prajeme zdravie i neutíchnajúce pracovné nadšenie.

Cyril Kraus

K vzácnemu jubileu literárneho historika

Bez svetiel rámp a bez lesku pôct, zato v príslovečnom pohrúžení do práce, ktorú má rád a ktorej už vyše pol storočia odovzdáva všetok čas, um i sily, dožil sa 7. januára tohto roku osemdesiatych narodenín literárny historik a dlhoročný vysokoškolský pedagóg Jozef Minárik.

Narodil sa v mieste pôsobiska svojho otca (finančného strážnika) v zemplínskej obci Čertižné; ľudovú školu však už navštevoval v Petržalke. Gymnaziálne a vysokoškolské štúdiá (slovenčina – latinčina na filozofickej fakulte) absolvoval v Bratislave (1946). Sedem rokov pôsobil na stredných (externe i na vysokých) školách. Odborný záujem ho napokon priviedol do Ústavu slovenskej literatúry SAV (1953). Tu sa systematicky venoval výskumu staršej slovenskej – umelej i ľudovej – literárnej kultúry. Hodnosť kandidáta filologických vied získal v roku 1961, doktorát z filozofie o päť rokov neskôr. V roku 1967 sa habilitoval ako docent na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Na Katedre slovenskej literatúry a literárnej vedy pôsobil až do odchodu na dôchodok (1988). Síce s množstvom pôvodných vedeckých knižných prác, štúdií i edičných titulov, ale ako nestraník bez profesúry i „veľkého“ doktorátu...

Dnešný nestor slovenskej literárnej historiografie patrí k tej generácii humanitných vedcov, ktorá sa profesionálne formovala koncom štyridsiatych a na začiatku päťdesiatych rokov, keď sa priestor pre slobodné vedecké bádanie pod tlakom vnútropolitického vývinu na dlhé roky výrazne zúžil. Na základy, ktoré počas dvadsaťročia prvej Československej republiky vytvorila časť českých univerzitných učiteľov a zakladateľská generácia slovenských literárnych vedcov, dalo sa za týchto okolností nadväzovať iba nepriamo a neoficiálne.

Slovenská literárna historiografia vo výskume starších vývinových období musela pritom na jednej strane vyrovnávať deficit v heuristickom bádani i v riešení metodologického a interpretačného spracúvania jeho výsledkov. Na druhej strane bolo nevyhnutné „za pochodu“ syntetizovať dovtedajšie i novšie poznatky o charaktere slovesnej tvorby slovenského stredoveku, humanizmu i renesancie a baroka.

Kapitoly, ktoré do prvej vedeckej syntézy (tzv. „akademické“ Dejiny staršej slovenskej literatúry, 1958) vypracoval Jozef Minárik (Začiatky duchovnej poézie, Veda za renesancie, Duchovná poézia a Náuková spisba), sú zjavne výsledkom dôkladného pra-

menného výskumu i jeho analytického spracovania (o. i. štúdia K vývinu slovenskej duchovnej poézie, 1955).

Minárikov vedecko-osobnostný naturel je od začiatku úzko spätý s pramenným štúdiom, ktoré preňho bolo i ostáva základnou podmienkou korektnej literárnohistorickej práce. Záväzným východiskovým i finálnym zmyslom princípu *Ad fontes* je preňho dôsledné a komplementárne poznanie literárneho procesu starších vývinových období.

Minárik celé svoje literárnohistorické dielo buďoval disciplinované a premyslene. Z priestorových dôvodov môžeme ho pripomenúť iba synekdochicky (bibliografický prehľad autorových prác uviedla pred piatimi rokmi v prvom dvojčísle 44. ročníka Slovenskej literatúry dr. Frimmová). Sú to predovšetkým hĺbkové sondy do politicko-spoločenského kontextu literatúry 17. storočia (napríklad Príspevok k dejinám slovenských exulantov, 1957), analýzy latinskej básnickej produkcie slovenských humanistov (Latinská humanistická príležitostná poézia od začiatku do druhej polovice 17. storočia, 1964), sumarizácia postupov uplatňovaných v barokovej próze (K charakteru slovenskej barokovej prózy, 1970), či sledovanie tvorivej reflexie stredovekých žánrov v neskorších vývinových obdobiach (Ohlasy vagantskej poézie v slovenskej literatúre, 1974). Minárikovo systematické heuristické bádanie významne preskupilo súradnice dovtedajšieho literárnohistorického poznania staršej slovesnej tvorby; stačí uviesť jeho prekvapujúce zistenie o predlohe latinskej básnickej skladby Jakuba Jakobeá Gentis Slavonicae lacrumae...

Zrejme i po skúsenosti s prípravou kolektívnych Dejín staršej slovenskej literatúry Minárik sa celé roky zameriaval na prípravu monograficky koncipovaných edícií tlačenných i rukopisných literárnych textov starších literárnych období. Vo väčšine prípadov boli i náročnými prekladateľskými výkonmi z humanistickej, resp. barokovej latinčiny a nemčiny (Štefan Pilárik: Výber z diela, 1958; v spolupráci s Máriou Vyvíjalovou pripravený výber z diela Jakuba Jakobeá z roku 1963, s Gabrielom Viktorom vydaný Cestovný denník Daniela Krmana ml. z roku 1969, či v roku 1970 spoločne s Michalom Eliášom sprístupnená Rozprava o Turkoch od Michala Institorisa Mošovského st.). Osobitne náročným edičným podujatím bola textologická rekonštrukcia iba v odpisoch zachovanej naratívnej memoárovo-cestopisnej prózy Jána Simonidesa a Tobiáša Masníka, ktorú vydal v slovenskom preklade pod názvom Väznenie, vyslobodenie a putovanie Jána Simonidesa a jeho druha Tobiáša Masníka (1981). Edícia bola zároveň zavŕšením jeho viacnásobných sond do biografických a cestopisných žánrov slovenského literárneho baroka.

Minárikove literárnohistorické záujmy sa neobmedzovali iba na sféru umelej slovesnej kultúry starších období. Značnú časť svojej bádateľskej kapacity venoval vzťahom medzi umelými a folklórnymi žánrami, resp. literárnym podobám autorsky anonimnej neoficiálnej tvorby, zachovanej v rukopisných zborníkoch a spevníkoch 17. – 19. storočia. Popri množstve vedeckých a odborných štúdií svoje zistenia sústredil i do čitateľsky populárnych výberov (o. i. Piesne a verše pre múdрых i bláznov, 1969; Slovenský dekameron takzvaný menší, 1980 a Slovenský dekameron takzvaný väčší, 1987).

Mínucióznou znalosť literárnohistorického materiálu i dobovej poetiky Minárik zúročil pri príprave rozsiahleho synteticky koncipovaného literárnohistorického „triptychu“, v ktorom predstavil vlastnú periodizačnú i výkladovú koncepciu slovenského literárneho stredoveku, humanizmu i renesancie a baroka, zaradenú do súvekeho európskeho

kontextu (Stredoveká literatúra. Svetová, česká, slovenská, 1977, 1980; Renesančná a humanistická literatúra. Svetová, česká, slovenská, 1985; Baroková literatúra. Svetová, česká, slovenská, 1984). Ako vysokoškolskú učebnicu vydal i zostručnenú verziu trilógie (Dejiny slovenskej literatúry 1, 1985). Vhodný pendant spomenutých syntéz predstavuje štvorzväzková antológia ukážok zo stredovekej, renesančnej i humanistickej a barokovej literárnej tvorby (Z klenotnice staršieho slovenského písomníctva, 1984 – 1989).

V neúnavnej literárnohistorickej a editorsko-prekladateľskej aktivite Minárik nepočítal ani v deväťdesiatych rokoch. Podieľal sa na grantových projektoch Ústavu svetovej literatúry štúdiami o prekladateľskej tvorbe slovenských barokových autorov a o podobách slovensko-talienskych literárnych vzťahov. Preložil a edične sprístupnil školskú drámu barokového autora Juraja Lániho *Žiak Agapetus* (1997); jej text doplnil príznačne zasväteným komentárom.

„Jednotlivé literárnohistorické dielo i literárni historii jakožto vědní obor netvoří jen dosažené výsledky, ale i proces poznání; skutečný badatelský čin, byť byl vyvrácen kritikou nebo antikvován metodologickým vývojem, z nich není odepsán, ale zůstává jejich živou částí“, napísal v súvislosti s literárnohistorickou tvorbou českého literárneho historika Antonína Škarku o dve generácie mladší literárny vedec Jan Lehár.

Aj v zmysle tohto pravdivého výroku je literárnohistorické dielo Jozefa Minárika pre slovenskú literárnu vedu výzvou. Záleží na nás, či ju prijmem na spôsob tvorivého kritického dialógu, alebo v podobe vonkoncom netvorivého (zato u nás obľúbeného) odmietavého gesta. V záujme kultivovania literárnovedného myslenia i poctivého hľadania vedeckej pravdy by sme mali čo najintenzívnejšie využívať prvú z uvedených možností. Pre jubilujúceho Jozefa Minárika si ťažko predstaviť primeranejšie zadost'učinenie. Kiež sa mu ho napriek všetkému – spolu so zdravím – dlho dostáva!

Gizela Gáfriková